

Tammi

Rondo ja modu- laatio

*Satu
Erra*

*Runoista, euroviisuista
ja ymmärtämisestä*

Satu Erra

*Rondo ja
modulaatio*

*Runoista, euroviisuista
ja ymmärtämisestä*

TAMMI

HELSINKI

Tekijä kiittää Taiteen edistämiskeskusta ja Suomen Kirjailijaliittoa teoksen kirjoittamiseen saamastaan tuesta.

1. painos

©Satu Erra ja Tammi 2026

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-04-8199-5

Painettu EU:ssa 2026

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@tammi.fi

Luiselle

1

– AHVEN!

Luokka räjähtää, räjähdys on naurua, tässä olen yhdeksän. Miten tämä voi olla mahdollista?

Olen viitannut niin, että koko käsi irtoaa olkapäästä. Sormet tavoittelevat kattoa, olkavarsi sohii oikeaa korvaa, ja tunnen venytyksen kyljessä. Opettaja näkee innostuneen käden, edestakaisin nytkivän ja vispaavan kämmenen, katsoo kohti, näkee minut, sanoo nimeni, ja valituksi tulemisen mielihyvä valahtaa koko keskiruumiin läpi, jännitys livahtaa varpasiin. Annan itseni hengittää.

Asioita, joita en osaa:

- Kynäote
- Kengännauhojen solmiminen sillä tietyllä tekniikalla, joka piti opetella päiväkodissa
- Saunominen ylälauteilla kunnollisissa löylyissä

Tässä voin osoittaa, että osaan.

Opettaja antaa minun vastata, ja minulla on kielellä savun maku. Vastaan, sillä todellakin tiedän tiedän tiedän, mikä on se kala, joka on niin herkullista, että sen perässä turistit

matkustavat kaukaa ulkomailta asti Kuusamoon. Ajattelen isää, joka ruotii minulle pieniä vaaleita kimpaleita kalanhiljaa, enkä ymmärrä, miten tila voi räjähtää näin, tällaiseen nauruun.

Asioita, joita pelkään eniten:

- Se, että en ymmärrä
- Se, että minua pidetään tyhmänä
- Se, että ensin viitataan niin, että käsi irtoaa, mutta sitten vastaan ahven, enkä jotain viileän älyllistä ja kaikkien mielestä kiinnostavaa.

Ystävä lähettää viestin:

- Rondo ja modulaatio. Tosi hyvä nimi. Puolassahan rondo on kiertoliittymä. Itsekin innostuin, että vihdoinkin kirja, jossa liikennesuunnittelu ja radiosignaalin yhdistäminen kantoaaltoon kohtaavat. Tosi hyvä. Erottuu ja jää mieleen.

Euroviisulähetyksen aluksi tai oikeastaan ennen kuin varsinainen lähetys alkaa, kajahtaa vastaanottimesta ylistys Jumalalle.

Tii-tii-tidi-tii-tii-tiitii-tiitii ja niin edelleen. Te Deum. Kun olin lapsi, se kajahti muulloinkin. Ennen tärkeää urheilutapahtumaa. Joissakin perheissä ennen Wienin uuden vuoden konserttia. Ennen ohjelmia, joiden yksityiskohtia en enää muista, sen muistan, että oli vieraita kieliä ja vieraita asioita. Te Deum oli niin harvinainen, että sen kuuleminen

synnytti iloa, joka nopeasti hapertui. Tuntui kuin niillä ohjelmilla ei olisi mitään tekemistä toistensa kanssa. Tuntui kuin katsojalle vihjattaisiin Euroviisuja mutta sitten tarjoiltaisiin jotain olemisen ja viihtymisen kannalta epäolennaista.

En tiennyt, että sävelmä ylisti Jumalaa.

En tiennyt, että ohjelman alun tunnus kertoi eurooppalaisesta yhteistyöstä tai että televisioruudun sinitaustaisen kuvan Eurovision oli muuta kuin laulukilpailu.

Eurovision laulukilpailussa ja muissakin Euroopan yleisradiounionin suorissa televisioinneissa kaikki alkoi yhteisestä tunnuksesta teknisistä syistä. Ylistys Jumalalle antoi tv-insinööreille sekä lähettävässä että vastaanottavassa päässä aikaa varmistaa, että kaikki toimi ennen kuin varsinainen ohjelma sai alkaa.

Musiikillisesti Te Deum on muodoltaan rondo, eräänlainen piiri tai ympyrä. Rondo muodostuu jostakin, joka pysyy samanlaisena, ja sen jonkin variaatioista. Tämän huomaa, kun alkaa soittaa sävelmää päässään ja hahmotella sen osia: A–B–A–C–A–D. Kun ennen euroviisulähetystä ylistetään Jumalaa, jokin pysyy ja toistuu, jokin muuttuu ja varioi.

2

NAAPURITALOSSA ASUU IÄKÄS NAINEN, jolla on mäyräkoira. Tämä sitten ei ole mikään määritelmä, mutta asun Berliinissä.

Ja näin olen kuitenkin tehnyt määritelmän, en ehkä piirtänyt vielä ääriviivoja, mutta asetellut tarjolle värejä, jotka ohjaavat luonnostelevaan minusta aivan väärää kuvaa, ja siksi haluan tehdä selväksi. Elämä ei ole mitään Berliini-elämää, arki ei ole värikästä, kotikulmilta ei löydy rosoa tai pöhinää, meillä päin ei ole kivoja kahviloita tai houkuttelevia putiikkeja, ja jos sellaisia olisi, en kävisi niissä. Nuoret suomalaiset eivät kirjoittele kaupunginosastani Wilmersdorfista asunnonetsintäilmoituksissaan. En usko, että pääsisin sisään Berghainiin, vaikka lupasin jo puolitutulle, että nähdään siellä, kun seuraavan kerran tulet kaupunkiin. En tiedä, hävetti sanoa, etten ole koskaan käynyt, etten oikein tiedä, millainen se Berghain on, vaikka sen tiedän, että Berghainiin ei noin vain mennä, jos on ikäiseni nainen, jonka elämässä ei ole rosoa tai pöhinää, sellaista Berliiniä.

Berliiniläiseen elämäni kuuluu romanialaisten pitämässä lähi-italialaisessa syöminen, Suomesta rahdatut lakritsitaatelit ja samanlaisena päivästä toiseen toistuva arki, jonka aikatauluja määrittävät pienen perheen viemiset ja hakemiset. Olen lähinnä hämmentynyt täti-ihminen, ja tarvittaessa, hyvin mielelläni, voin tekeytyä keskieurooppalaisessa kulttuurikaupungissa asuvaksi runoilijaksi, vaikka olen aivan liian ymmällä ja aivan liian haluton ottamaan asentoja, joita ihailemani runoilijat – kaikki todella vakuuttavat kirjailijat – ottavat. Sellaisia asentoja, joista voi kertoa, miten asiat ovat, ja joista voi pudotella kimaltavia ajatustimantteja toisten ihasteltaviksi.

Tämä ei ole totta. Tietysti haluaisin asennot ja timantit, mutta ajatukset eivät suostu tiivistymään kauniiksi. Paine ei ole riittävän kova.

Elämässäni toistot toistuvat kuten ne toistuvat Helsingissä ja Kuusamossa ja kuten arvelen niiden toistuvan San Remossa ja Millstreetissä, Alice Springsissä ja Ulan Batorissa: lapsen talvikengät ovat liian pienet; lempimekkoni kainaloissa on reikiä; laitetaan tänään spaghetta; milloin lapsenvahti pääsisi; päärynät ovat loppu; sukkahousuissa on isot reiät molempien isovarpaiden kohdalla ja varpaiden tunkeutuminen vapau-teen tekee hieman kipeää; laitetaan tänään riisiä ja kastiketta; miten voi olla taas joulu, pääsiäinen, äitienpäivä, allergia-aika, syntymäpäiväkakku-aika, räntäsadeaika; miten voi taas olla, lapsen kengät liian pienet, ikkunanpesuaika, iltapala-aika; olen istunut väärässä asennossa, vaikea löytää sopivaa, on tämä aika, tämä puute ajasta. On muutakin. Rutiinit rakentavat turvaa, ja minun arkeeni sitä rakentaa naapuritalossa asuva iäkäs nainen, jolla on mäyräkoira.

Nainen ja koira ulkoilevat yleensä neljältä iltapäivällä, ja samaan aikaan tulen lapsen kanssa kotiin päiväkodista.

Lapsi on ensin kolmevuotias, sitten neljävuotias ja viisi-
vuotias. Tunnettiin naisen jo, ja nainen tuntee meidät,
koska kohtaamme usein samalla pienellä kadulla, korkean
kerrostalon edessä. Tai emme me tietenkään tunne, meillä
ei ole yhteistä kieltä. Puhun lapselle suomea, nainen puhuu
koiralle venäjää. Olen alkanut tervehtiä naista, zdravstvuite,
sanon, hymyilen ja nyökyttelen kiivaasti. Zdravstvuite,
sanoo nainen, hymyilee ja nyökyttelee kiivaasti.

Pidän näistä kohtaamisista, koska pidän asioista, jotka ryt-
mittävät arkea ja toistuvat melko muuttumattomina mutta
eivät kuitenkaan vaadi minulta mitään. Jos kuluu päiviä tai
viikkoja, etten näe naista, huolestun, vaikka ei ole minun
asiani huolestua. Nainen on ehkä asunut Berliinissä pidem-
pään kuin minä. Hän ehkä tuntee enemmän ihmisiä, ehkä
puhuu sujuvaa saksaakin, mistä minä tiedän. Tunnen hänen
kanssaan yhteyttä, vaikka hän puhuu kaupunginosassamme
suurta kieltä ja minun kieleni on näillä kulmilla pikkuruinen.

Saksassa pidetään selvänä, että maahanmuuttajat opettele-
vat saksaa, ja voidakseen oppia saksaa on hyvä osata vähän
saksaa. Voi käydä näin:

On elokuva ja suomen kielen ja kirjallisuuden opettajan
ihana uusi alkua läntisen Saksan pienessä kaupungissa, jolla
ei ole mitään käyttöä suomen kielen ja kirjallisuuden opetta-
jalle ja jonka asukkaista joka neljäs on maahanmuuttaja. On
elokuva ja on kaksi jonoa, ja kohtalo riippuu siitä, osaako valita
oikein. Valitsen sen jonon, johon löydän jonotusnumeroita.
Se on jono, jonka muodostumisen ja suunnan ymmärrän,
jolla tuntuu olevan ymmärrettävä laki. En valitse sitä jonoa,

jonka päämäärää en hahmota, jossa jonotus ei näy ja joka ei tunnu menevän minnekään.

Tietysti! Enhän pyri ruokakaupassakaan etsimään sitä kassajonoa, joka on lyhin, vaan sitä, jota osaan lukea. Sitä, jonka etenemistähdin pystyn päättelemään ja johon liittyvät riskit tuntuvat pienimmiltä. Toivon jonon ilman heikkoa lenkkiä, joka saattaisi päästää sen osaset irtoamaan toisistaan, eteenpäin pyrkivän virran hajoamaan suistoksi, joksikin joka ei enää näytä jonolta. Kunpa kaikki lukisivat jonotustilanteita yhtä tarkkaavaisesti.

On elokuu. Olen työväenopiston jonossa läntisen Saksan pienessä kaupungissa. Kuluu aikaa, ehkä tunti tai useita, ja tulee minun vuoroni.

– Hei, olen uusi asukas ja haluaisin ilmoittautua saksan kurssille.

– Anteeksi, kuinka?

– Olen juuri muuttanut tänne ja haluaisin ilmoittautua saksan kurssille.

– Mutta ei tämä ole Anmeldung.

– Aivan! Haluaisin ilmoittautua saksan kurssille.

– Sitten teidän pitää mennä Anmeldungiin!

Sana tarkoittaa ilmoittautumista, ja opin sen tuona päivänä.

– Hyvänen aika, tähän on Bescheinigungen.

Sana tarkoittaa todistuksia, ja opin sen joskus myöhemmin.

Keskustelun jälkeen tuhannet ja tuhannet ovat tulleet ja lähteneet, ilmoittautuneet, suoriutuneet kokeista, saaneet todistuksia, Bescheinigungen, oppineet todennäköisesti enemmän kuin minä, joka en ole vuosikausiin ehtinyt kurssille arjen toistojen keskeltä. Käytän kuitenkin sovelusta, jonka avulla kielitaitoni kehittyy joka päivä muutaman minuutin kerrallaan.

On aika käydä läpi tekemäsi virheet, sovellus välillä sanoo.

– Tässä aluksi jokainen voisi esitellä itsensä. Siis ihan parilla lauseella, kuka on ja mitä tekee.

Sydän hakkaa. Minulla on raskas taipumus hivuttautua eturiviin ja esiintymään, mutta esittäytyminen on toista, sellaista, että kerran unohdin nimeni enkä koskaan osaa sanoa, mitä teen. Vielä kaksi ja sitten on minun vuoroni, mitä ihmettä nyt sanon, onko nyt, ai nytkö jo?

– Hei kaikille, olen toi Satu Erra, kirjoitan vähän kaikenlaista ja lisäksi opetan.

Voisin lisätä, että olen tyyppinen suomalainen, jos suomalaisuutta olisi olemassa.

Naapuritalossa asuvan koiraa ulkoiluttavan naisen kohtaaminen saa minut toistuvasti pohtimaan, ehtisinkö saksan harjoittelun rinnalla kerrata venäjää, että osaisin kertoa meistä. Opin nuorempana venäjän alkeiskurssilla sanomaan, että olen sihteeri, mutta en ole koskaan ollut sihteeri. Haluaisin silti kertoa jotain, haluaisin tulla ymmärretyksi, haluaisin varmistaa, että tarjoilemani kuva on oikea, sillä tuntuu erityiseltä tulla ymmärretyksi ja ohjata prosessia, jossa toinen piirtää itselle ääriviivoja, ja toisaalta, väärä lokero on ahdas. Sellaisessa ei ole tilaa.

Ihmiset kohtaavat ja tutustuvat koirien välityksellä, mutta koirien kanssa kommunikointi on hankalaa, jos

ei ole kasvanut kieliympäristössä, jossa heilutetaan häntää tai näytetään hampaita tai mitä ne koirat nyt tekevätkään reaaliaikaisessa viestintätilanteessa, jossa oikeasti kohdataan eikä vain jätetä viestejä lajitovereiden luettaviksi. Siskollani on koira, hän on varta vasten opettanut minulle kielen alkeet. Osaan nykyisin kääntää pääni pois, jos koira hyppii minua vasten. Osaan lähestyä kämmen ylöspäin käännettynä ja rapsuttaa ennen muuta leuan alta.

Kun ensimmäisen kerran kyykistyin naapuritalossa asuvan venäjää puhuvan naisen mäyräkoiran viereen ja tarjosin sille kättä nuuhkittavaksi, se perääntyi. Minua loukkasi, ettei se heti ymmärtänyt vaarattomuuttani. Venäjänkielinen nainen kertoi, että koira on arka.

Tämä ei ole totta.

Minulla ei ole mitään käsitystä, mitä nainen kertoi, mutta sanoin hänelle suomeksi, että ymmärrän. Olin kyykistyneenä koiran viereen, nyökyttelin kiivaasti ja katsoin naista. En välitä koirista, enkä varsinaisesti halunnut rapsuttaa koira, mutta halusin näyttää lapselle, ettei koiria tarvitse pelätä, ja halusin näyttää naiselle, että hän on minulle jo tuttu ja että tiedän, miten koirien kanssa ollaan, että minulla on sellaista asiantuntemusta. Olen monipuolisesti sivistynyt ihminen, tällainen välitön, tervehdin kadulla, rapsutan koira, kasvatan lasta, tällainen minä olen, olen Suomesta, olen sihteeri, zdravstvuite!

Haluaisin kysyä, oletko katsonut televisiosta Euroviisuja tai muistatko sellaiset kuin Interviuut. Minun maani pärjäsi niissä. Haluaisin laulaa Miljoona ruusua ja kokeilla, tekisikö se naisen hymystä leveämmän, merkitsisikö se jotain.

Jos lapsi ei ole rinnallani, olen koiralle vieras. Se ei ymmärrä minua, se perääntyy.

Että ymmärtää. Ajattelen sitä ääriiviivojen piirtämisenä, hahmotteluna ja haltuunottona. Monilla suomen kielen ajattelua kuvaavilla verbeillä on alun perin ollut jokin konkreettinen merkitys, ja tällaisia ovat myös verbit *ymmärtää* ja *käsittää*. Ymmärtäminen on ollut ympäri kulkemista ja käsittäminen käsissä pitämistä tai käsiin saamista, mutta mistä tietää, mitä on tärkeä saada omiin käsiin ja minkä ympäri juuri minun pitää kulkea? Omissa mielikuvissani verbit kietoutuvat toisiinsa: ympäröin asian käsillä, otan sen haltuun, pidän sylissä. En aivan ymmärrä, mikä tarve minulla on päästä naapuritalossa asuvan venäjänkielisen naisen syliin.

Kasaan syliin asioita, jotka eivät tunnu pysyvän siellä. Hämmennys tuo turvaa. Uuden oppiminen on nautinto, ja kokonaisuuksien kirkastuminen huumaa kuin valta, mutta lopulta kirkkaatkin ajatukset pettävät. Lopulta on helpompi luottaa siihen, mikä on epävarmaa ja outoa ja mitä en aivan ymmärrä.

Sellaista on kaikki tämä kielien kanssa eläminen ja ulkomailla oleminen, mutta myös runous ja euroviisut, tietysti.

3

JOS ETSII MUSIIKKIAIHEISIA MIETELMIÄ, törmää melko nopeasti ajatukseen, että musiikin kieli ilmaisee asioita sitten, kun sanat loppuvat. Tiedän tämän, koska nuoruuteeni kuului vaihe, jossa yritin jäsentää kokemuksia todellisuudesta sitaattien ja ajatelmien avulla, ja meille tuli kotiin Valitut Palat. Valittujen Palojen sitaatit ja ajatelmat vastasivat aika lailla siihen samaan tarpeeseen, johon myöhemmin auttoi Stanislaw Yerzy Lec ja vähän myöhemmin ihan vain runous.

Musiikin kieli ei varmaankaan ole universaali, mutta tuskinpa sen ymmärtäminen pysähtyy samanlaisiin esteisiin kuin sanaiset kielet. Musiikki puhuu ainakin rytmin ja sävelkulun avulla: hidasta, nopeaa, mollia, duuria, muutoksia. Ehkä musiikki ei pyri viestimään kovin tavoitteellisesti eikä kuulijan tarvitse käsittää mitään tiettyä. Ehkä musiikkia voi aina ymmärtää jotenkin, vaikka alueelliset erot musiikillisissa perinteissä vaikuttaisivat kokemukseen ja jokin etäinen ja vieras voi tuntua etäiseltä ja vieraalta. Universaalejakin piirteitä on: yhdysvaltalaistutkimuksen mukaan ihmiset

erottavat toisistaan tanssimusiikin, rakkauslaulun ja tuutulaulun kulttuurieroista huolimatta.

Musiikin kielen lähestyttävyyttä ajateltiin myös 1950-luvulla Euroopan yleisradiounionissa EBU:ssa, jossa haluttiin kehittää oma televisio-ohjelma. Yhteistyöhön oli monia hyviä syitä. Televisio oli uutta teknologiaa ja ohjelmatuotanto kallista. En oikein osaa kuvitella, kuinka kallista, vaan hämmennyneenä selvittelen, että Teknillisessä korkeakoulussa aloiteltiin televisiotoimintaa maaliskuussa 1956 ja Yleisradio taas kokeili jonkinlaisen televisiolähetyksen tekemistä Saksasta lainatulla kalustolla saman vuoden lokakuussa. Tuolloin keskieurooppalaiset olivat jo aloitaneet kansainvälisen tuotannon.

Yhteisen suoran ohjelman idea oli tarjota katsojille jotain sellaista vetävää, jota voitiin näyttää rahan säästämiseksi kaikkialla yhtä aikaa. Siinä samalla yleisradioyhtiöt saivat mahdollisuuden harjoitella ja kehittää live-lähetysten tekemistä. Ohjelmaformaatin piti olla sellainen, että se olisi helppo ymmärtää kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisessa Euroopassa, joten päätettiin, että keskitytään musiikkiin.

Euroviisut syntyivät.

Oliko tosiaan kyse vain tarpeesta testilla televisio-tekniikkaa mahdollisimman taloudellisesti? Ehkä samalla oli myös aito tarve kommunikoida, etsiä tai rakentaa yhteistä Eurooppaa. Siihen kuuluivat aluksi Alankomaat, Belgia, Luxemburg, Italia, Ranska, Saksan liittotasavalta ja Sveitsi. Viisu-Euroopan ydin oli monikielinen, mutta englantia ei kuultu ja ohjelma juonnettiin italiaksi.

On vaikea kuvitella, miltä se tuntui, mutta 50-luvulla toinen maailmansota oli vielä lähellä, ja vaikka esimerkiksi suomalaisessa kirjallisuudessa vasta alettiin kunnolla perata

sotaa, käännettiin Euroviisuissa katse muualle: keskityttiin siihen, mistä voidaan olla yhtä mieltä.

Alankomaita edustava nainen laulaa hollanniksi iskelmäballadin hollantilaisista linnuista ja niiden musikaalisuudesta.

Sveitsiä edustava nainen laulaa saksaksi iskelmäballadin viehättävästä vanhasta karusellista.

Belgiaa edustava nainen laulaa ranskaksi iskelmäballadin häähäpäivän onnesta ja riemusta.

Saksaa edustava mies laulaa saksaksi iskelmäballadin ihmisistä, jotka odottavat onnea.

Luxemburgia edustava nainen laulaa ranskaksi iskelmäballadin nuoruuden katoavaisuudesta.

Ranskaa edustava nainen laulaa ranskaksi iskelmäballadin rakkaudesta, luulen.

Italiaa edustava nainen laulaa italiaksi iskelmäballadin kevään merkeistä, ja koska jokaisella maalla on kaksi edustuskappaletta,

laulaa myös Alankomaita edustava nainen hollanniksi iskelmäballadin kevään merkeistä, ja

Saksaa edustava mies laulaa saksaksi iskelmäballadin naisen petollisuudesta,

Ranskaa edustava nainen laulaa toisenkin iskelmäballadin rakkaudesta,

Luxemburgia edustava nainen myös
ja Italiaa edustava nainen, mutta italiaksi.

Sveitsiä edustava nainen laulaa ranskaksi iskelmäballadin rakkaudesta ja nuoruuden katoavaisuudesta. Hän on Lys Assia, ja tulevaisuudessa hän nousee säännöllisin väliajoin euroviisulavoille nauttimaan suosiota kaikkien aikojen ensimmäisenä voittajana.

Belgiaa edustava mies laulaa ranskaksi iskelmäballadin Seineen hukkuneista miehistä. Laulussa on kai lopulta

kyse rakkaudesta, mutta kuvittelen turvonneita ruumiita ajelehtimassa tummassa vedessä. Mielikuvassani en näe niiden kasvoja.

Kuolleiden miesten vielä kuolleemmat kasvot katsovat syvyyteen, ja näen, miten voimakkaat laineet keinuttavat tahdottomia vartaloita ja miten taivas on valkoinen kuin sunnuntai.

Se ei voittanut. Musiikin kielellä tuomaristoa puhutteli enemmän Sveitsin Refrain, rakkauden kertosaie. Voittoon saattoi vaikuttaa se, että Sveitsillä oli käytössä Luxemburgin tuomariäännet ja tuolloin sai äänestää omaakin maata.

Kun näin Euroviisut ensimmäisen kerran, minulla oli oma pieni pullo saunalimsaa ja lupa valvoa yöhön. Se oli maaginen ilta, poikkeustila. On ehkä liioiteltua sanoa, että näin Euroviisut, koska näin ensimmäisen esityksen.

Ensimmäisen esityksen nainen, jonka punaiset hiukset sojottivat kohti taivasta, tuntui laulavan taianomaista eurooppalaisuutta ja tuuditti minut ihanaan uneen, eikä se ollut mikään ensimmäinen euroviisuesitys vaan viisujen juontaja Lill Lindfors.

Olen vierailut tässä muistossa monesti, ja se on vääjäämättä muuttunut matkalla, mutta Lindfors on todellinen.

Muistaminen ja muisteleminen kuuluu keskeisesti euroviisuperinteisiin. Niin ennen viisulähetystä kuin varsinaisissa lähetyksissäkin on tapana palata menneisiin ja kerrata. Ensimmäistä voittajaa ja Abbaa. Kaikkea hupsua ja kosketavaa. Kotisohvilla ajatellaan ehkä edellisten vuosien suosikkeja, kipeitä kakkossijoja, tanssiliikkeitä, kaikkea, mikä

on hetkeksi unohtunut. Omassa muistossa vieraileminen vahvistaa ja muuttaa muistoa. Euroviisulavalla ja tv-ruudussa muisto ja toisto luovat legendoja.

Vuonna 1985 juontaja Lill Lindfors saapuu lavalle mintunvihreässä asussa. Jotain yllättävää tapahtuu, hame putoaa, ja Lindfors seisoo nauravan yleisön edessä yläosassa ja valkoisissa pikkuhousuissa. Nyt on noloa. Hän ottaa muutamaman valokuvauksellisen asennon, pose, kuten Madonna Vogue-videolla joitakin vuosia myöhemmin, mutta näyttää kauhistuneelta. Pian mintunvihreä yläosa kiepsahtaa auki valkoiseksi iltapuvuksi ja yleisö saa kohahtaa jonkinlaisessa katharsiksessa. Jokin on ensin noloa, sitten hauskaa ja lopulta fiksuakin.

En tiedä, kuinka monissa Euroviisuissa Lindforsin mekkotempua on muisteltu. Muistaakseni yleensä ei sanota, että se oli juontajan oma idea, jota ei harjoiteltu etukäteen. Lindfors poikkesi käsikirjoituksesta ja sai jälkikäteen moitteita. Yleisölle hän sanoi halunneensa herätellä, wake up a little.

Lapsuuteni Euroviisut olivat eurooppalaisuuden juhlaa, ja viisujen osallistujamaat määrittivät käsitykseni Euroopasta ja sen kielistä. Käytännössä joka vuosi kilpailussa oli mukana yksi laulu, jonka sanoja käsitin, ja yksi laulu, josta pidin kovasti, eivätkä nämä kaksi koskaan osuneet yhteen. Kielisäännön vuoksi kappaleen sai esittää vain osallistujamaan virallisella kielellä, ja siksi kilpailu avasi yhteyden Euroopan moninaiseen kielimaailmaan. Eri kieliä oli hauska kuunnella ja laulaa mukana. Opettelin matkimaan äänteitä, ja kuten kenelle tahansa viisuja seuraavalle lapselle, oli minullekin yhtä luontevaa hoilottaa Fångad av en stormvind tai Ne partez pas sans moi. En ajatellut, että jotkin kielet ovat tärkeämpiä kuin toiset. Kun kirjoitin ylös laulujen nimiä tai

hoilotin peilin edessä hyppynarumikrofoniin, en vaatinut itseltäni ymmärtämistä – ei tullut mieleenkään, että sanoissa olisi jotain tärkeää.

Lapsi on tässä viisivuotias ja tuntuu ajattelevan toisin.

– Äiti, mistä tässä lauletaan? hän kysyy.

– Rakkaudesta, sanon.

Lapsi hyväksyy vastauksen ja valitsee toisen euroviisun.

– Äiti, mistä tässä lauletaan?

– Rakkaudesta, sanon, ja lapsi alkaa muodostaa ilmettä.

– Miksi se sitten näyttää tältä? lapsi kysyy ja asettelee kasvojaan vakavaksi, pienentää silmiään sen minkä voi, piirtää kasvojen pienillä lihaksilla kulmiinsa huolta ja ärtymystä. Katson ilmettä ja yritän olla peili: tuntea miltä lapsen ja euroviisuedustajan ilme tuntuu omilla kasvoillani.

– Eihän rakkaus ole vakavaa, lapsi sanoo.

1980- ja 1990-luvun Suomessa oli tapana ajatella, että nimenomaan kieli oli este Euroviisuissa menestymiselle. Arveltiin, että englanninkielisillä mailla oli kohtuuton etulyöntiasema, ja muistoissani tämä ajatus voimistui 90-luvun alkupuolella, kun Irlanti voitti uudestaan ja uudestaan aina englanninkielisellä kappaleella. Muistanko väärin vai päiviteltiinkö vuonna 1991 suomen rumankuuloisia diftongeja, kun Kaija Kärkinen lauloi yksi hullu yö, villi sydän lyö? Alettiinkö tuolloin haaveilla viisusanoituksesta, jossa kielen tehtävä olisi lähinnä kuulostaa nätiltä ja vaarattomalta? Kylvettiinkö siemen, josta myöhemmin versoi Aava?

Vuonna 1998 Suomea edusti Edea-yhtye, ja Tommy Mansikka-ahon sanoitus oli yritys. Mantran tavoin laulussa

toistuu säe: ”Aava maa, avaa maa avara.” Esityksessä äidin- kieleltään ruotsinkielinen Marika Krook ääntää ja painottaa sanoja niin, että suomenkielinenkin voi kuvitella kuuntelevansa jotain itselle vierasta, ehkä vähän eksoottista kieltä. 90-luvulla kerrottiin, että Edea-yhtyeen sanoitukset perustuivat riimukirjoituksiin, mutta ehkäpä sanoitusta ohjasivat perinteiset lyriikan keinot, sointuisuus ja toisto. Ehkä kyse oli trendeistä, sillä samaan aikaan niin Suomessa kuin muuallakin maailmalla kuunneltiin mukalatinaksi laulavaa Adiemusta, jonka sanoitukset eivät merkinneet mitään – jos nyt ylipäänsä on mahdollista olla merkitsemättä jotain. Kuulijat saivat vapautuksen tarpeesta ymmärtää, kun heille viestittiin, että mitään ymmärrettävää ei ole.

Euroviisututkija Mari Pajala esittää, että Aava on ”yritys tuottaa kansainvälisten muottien mukaista maailmanmusiikkia, josta suomen kielen kuuluva ero olisi pyyhitty kuulumattomiin”. Äänteet ja toisto kuitenkin kantavat merkityksiä. Ne eivät ehkä aina kutsu älylliseen analyysiin tai sanallistamaan tulkintaehdotuksia, mutta pääsen keinuun, kun luen ääneen Lassi Hyvärisen mukaelmaa Aleksis Kiven tekstistä: ”– – kulta lehto kehto lulla tulla huuta hiita / a hiita viita hulla kulla ulla olla kellahella – –”

Pääsen syliin, kun kuuntelen Urban Trad -yhtyeen Sano-min. Belgian edustuskappale vuonna 2003 on mielikuvituskieltä. En koe tarvetta ymmärtää, mutta ehkä laulussa on aikaa ja arkisen kauneutta. Esityksessä naislaulajien kädet saavat minut ajattelemaan vaihtamista, ottamista, antamista, kieltämistä ja kadottamista. On iloa, on haikeaa, kerto-säkeessä näen ja kuulen vapauden.

*Haluan ajatella, vaikka se
on vaikeaa ja vaikka minua
vaivaa loputon hämmennys
ihmisyydestä, olemassaolosta,
maailmasta.*

*En minä tiedä. Ei kai ole
minun tehtäväni tietää.*

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-8199-5